

El valencià de sempre

J. Leonardo Giménez

El valencià de sempre, d'Eugeni S. Reig (Ed. Bromera, Alzira, febrer 2015), és una d'eixes obres que fa pujar l'autoestima als valencians que el fullegen, perquè ens mostra en lletra impresa tot un cabal propi de paraules i expressions que durant molts anys no havien figurat en les pàgines de diccionaris de referència de la nostra llengua, però que són d'ús corrent o reconeixibles entre els i les valencianoparlants. També la deu fer pujar, l'autoestima, a catalans i balears, perquè el llibre, com tota l'obra del seu impagable autor, poa en la unitat de la parla valencianocatalana i aporta paraules, locucions i maneres de dir al ric cabal de tota la llengua, per a sumar, com ho demostren els apartats d'equivalències de cada entrada. És un recull d'unitats lèxiques, continuador de *Valencià en perill d'extinció*, en versió revisada i ampliada, del mateix autor, "Una obra clau per al coneiximent de la nostra llengua", segons el columnista d'este diari i monjo de Montserrat, Josep Miquel Bausset. Conté 2.180 entrades de paraules i locucions d'eixes que un valencianoparlant de tota la vida i de mitjana edat en amunt reconeix com a pròpies, heretades dels avis i dels pares. I es tracta que seguiscuen sent reconeixibles i usades pels nostres fills, néts i descendència generacional. En això està Eugeni S. Reig i molts altres. Dels més de 2.000 articles que hi inclou, 1.440 procedixen de la segona edició de *Valencià en perill d'extinció*, 300 estaven arreplegats en el recull inèdit *Lèxic valencià d'ahir i de hui*; i en esta versió l'autor ha incorporat 440 articles nous de paraules i expressions ben genuïnes, que completen esta impagable joia lexicogràfica. En gran part de les entrades, tant dels reculls anteriors com les de nova incorporació, hi ha exemples literaris d'autors reconeguts com ara Enric Valor, Josep Piera, Joan Francesc Mira, Ferran Torrent, Josep Lozano, Toni Cucarella, Joan Olivares i molts altres. Reig, per a *El valencià de sempre*, ha revisat les entrades

antigues i, en molts casos, les ha ampliades notablement. En moltes ha incorporat noves accepcions.

Amb tot, a *El valencià de sempre* li falta un pròleg que presente i describa succintament l'obra i que informe i guie els lectors respecte dels objectius i del seu interessant i substanciós contingut. Una prefaci que sí que té la segona edició de *Valencià en perill d'extinció* (2005), a càrrec d'Emili Casanova, que, entre altres coses, deia que "El llibre *Valencià en perill d'extinció* és un llibre oportú i modèlic que, pegant-nos un espertugó o sacsada convulsiva, ve a recordar-nos als valencians que encara estem a temps de salvar els mots, reciclar-los i integrar el lèxic tradicional en la vida moderna" i que "El més important del llibre és, al meu parer, no només el contingut lèxic que aporta –un bon complement del DCVB i d'altres diccionaris – al públic culte usuari de la llengua, per la manera de contrastar el valencià amb les formes sinònimes, les estàndards i les castellanes, sinó també la seua concepció i l'oportunitat en un moment transcendental per a la llengua, quan l'Acadèmia Valenciana de la Llengua està redactant els seus diccionaris. És el model a seguir per recollir les paraules i per fer una normativa acostada a la llengua del carrer, per donar categoria literària als mots mantinguts fins ara en el registre col·loquial, per fer-nos sentir creadors del futur de la nostra llengua". En la presentació d'*El valencià de sempre*, en la Fira del Llibre de València, l'esmentat acadèmic de l'AVL i catedràtic de la Universitat de València va indicar, respecte al llibre que comentem ara, que "Estem davant d'una obra magna i oportuna, d'un diccionari insuperable de lèxic i fraseologia, fetes per l'home del lèxic valencià", "Una obra de referència amb més de 2.000 entrades, ben definides, ben redactades, ben documentades, amb una prosa clara, mesurada perquè no hi hagen paraules o construccions que no s'entenguen, en una col·lecció de referència per a l'escola valenciana". El també professor de la Universitat de València, Abelard Saragossà, va assenyalar que "*El valencià de sempre* comporta una dignificació del valencià popular" i que "Estem davant de l'argumentació i la divulgació".

Durant molts anys una bona part del valencià de tota la vida, el de sempre, havia quedat relegat a la condició de dialectal, localiste, col·loquial, estigmatitzat, sovint, de vulgar. En nombrosos casos, paraules d'ús secular tenien l'anatema del castellanisme o barbarisme, sense raó, només per criteris centralistes, integristes o elitistes. Ara les coses van canviant per a bé de l'assimilació de la normativa entre els usuaris mitjans. Eugeni S. Reig és dels lingüistes que més han treballat i contribuït a desmentir eixos prejudicis, posant en valor eixa part de la parla natural i genuïna, bandejada des del 60 del segle passat per l'elitisme noucentiste. Tot fonamentant-ho i argumentant-ho per mitjà de la recerca, en la realitat d'eixa parla i, sempre que pot, en l'ús escrit i documentat d'eixe cabal lèxic arraconat. En això seguix les esteles comunes de Josep Giner, Sanchis Guarner, Ferrer Pastor, Enric Valor, Jordi Valor i Serra, Garcia Girona, i molts altres. Reig va ser agosarat i, fins i tot, valent quan en 1997 va publicar la primera edició de *Valencià en perill d'extinció* i va iniciar la seua obra, continuada en la segona edició d'eixe llibre, en *Les nostres paraules*, en l'inèdit (però conegut en les xarxes internàutiques) *Lèxic valencià d'ahir i de hui*, i ara en *El Valencià de sempre*. I va ser també oportú perquè va aprofitar els nous corrents per a contribuir a eixamplar l'inventari usable del nostre corpus lingüístic, tot aprofitant els aires aperturistes que bufaven des dels 80-90 de la passada centúria, des de finestrals com els que suposaven el *Diccionari valencià* (GV, IIFV, Lacreu, Bromera, 1995 i 1996), els programes del SALT, els diccionaris de Ferrer Pastor, el *Manual d'ús de l'estàndard oral*, de Lacreu, i els treballs de lingüistes com Emili Casanova, Jordi Colomina, Abelard Saragossà, Lluís Polanco, Toni Mollà, Antoni Ferrando, Josep Palomero, Vicent Pasqual, Josep Lluís Doménech, Pérez Saldanya i altres

En la línia de glossar les aportacions de Reig, l'escriptor i vicepresident de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, Josep Palomero, en el comentari a *El valencià de sempre*, ha escrit que el primer, *Valencià en perill d'extinció*, "Ha servit per a promoure la reflexió dels usuaris del valencià sobre determinats aspectes de la nostra llengua" i que

“l'autor ha fet aportacions originals i molt meritòries amb què ha despertat consciències i ha aclarit vicis i errors”. I una prova d'eixos aclariments i d'eixe despertar de consciències és que una part molt important de l'obra de Reig, tant en paraules com en fraseologia, té ja caràcter normatiu en haver sigut inclosa en el *Diccionari normatiu valencià*.

En *El valencià de sempre* veiem, posat en valor, nombrosíssim lèxic i gran quantitat d'unitats fraseològiques que, incomprendiblement, durant massa anys havien tingut l'estigma o consideració de vulgars, localismes, barbarismes i altres estimacions no gaire notables, o bandejades del valencià de llibre com "acatxada", "acatxar", "acurtar", "afaenat", "afrontar", "agraviar", "arrap", "arrapar", "arruixó", "baquinada", "barracó", "blaüra", "bracillada", "brasilada", "desllunat", "empedrir", "esclavó", "faena", "guaixat", "llomello", "malíccia", "mançaneta", "marmolar", "marmoló", "monyica", "orso", "panerot", "peçó", "pedrapiquer", "replaça", "safa", "tallat" (com a "penya-segat"), "tanda" (de carn), "tratge" / "trage"; "xancós", "a hora horada", "a mos redó", "a peu pla", "en un bot", "en una escorribanda", "encara com", "fer a banderes", "mal siga", "no parar en torreta", "partir palletes", "pegar a fugir", "pegar tort", "pegar un mosset", "saber mal", "tindre compte" (com a "guardar", "cuidar") i al voltant de dos mil més que en alguns casos ja figuraven en els diccionaris de Ferrer Pastor, en el DV, en el SALT o, més arrere, en el DCVB, i que ara el DNV de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua ha donat carta, definitiva, de naturalesa normativa.

Des de Catalunya també s'han fet lloances d'*El valencià de sempre*. Albert Pla Nualart, des de l'*Ara* ha dit que “Aquest és un diccionari personalíssim, que traspua amor per la llengua, i d'una claredat expositiva modèlica. El lector hi aprendrà paraules i expressions, però aprendrà, al mateix temps, a estimar-les. Reig no peca mai per defecte i es complau a oferir-nos-les ben vives en llargues citacions de la millor literatura valenciana”.

En definitiva, estem davant d'un llibre imprescindible per als professionals de la llengua, per als usuaris i per a tots aquells que estimen i valoren el passat, el present i el futur del nostre idioma. Com

també ha escrit Isabel Clara Simó, en este llibre “S’hi descobreixen les bases, les arrels de la llengua comuna” i que “És d’aquells llibres que has de tenir sempre a l’abast de la mà”.

Ressenya publicada el 18 de setembre de 2015 en el diari *Levante*